

VERSLAG BIJENKOMST 6 JULI 2023 GCWijk25 "MARIAHOEVE DEELT ENERGIE"

Datum: Donderdag 6 juli

Tijd: 19:00 – 22:00 uur

Locatie: Adventskerk, Robijnhorst 197 Den Haag

Organisatie: GCWijk25 - Gebiedscoöperatie Mariahoeve (Burgen & Horsten, Landen, Kampen, Marlot)

Donderdag 6 juli 2023 werd in de Adventkerk aan de Robijnhorst in Mariahoeve door Gebiedscoöperatie Wijk 25 (GCWijk25), DNA Mariahoeve en De Groene Smaragd (DGS) een informatiebijeenkomst georganiseerd over de energietransitie. Aanwezig waren ongeveer 70 deelnemers, bestaande uit inwoners van Marlot/Mariahoeve en vertegenwoordigers van de gemeente, bedrijven, bewonersorganisaties, Verenigingen van eigenaren en verschillende burgerinitiatieven.

Dit is de tweede bijeenkomst van GCWijk25 in het kader van de Community Led Local Development (CLLD) financiering van de Europese Unie / Kansen voor West. In Mariahoeve heeft de Locale Actie Groep (LAG) van CLLD in totaal 5 projecten goedgekeurd.

Opening

Marléne van Benthem opent om 19.00 uur namens GCWijk25 de bijeenkomst en neemt met de aanwezigen kort de agenda door. Tevens verzoekt zij de presentielijst te tekenen en vraagt zij of iemand er bezwaar tegen heeft dat er van de avond video-opnamen worden gemaakt. In haar inleiding memoreert Marléne dat het van het gas af gaan in de wijk Marlot/Mariahoeve bij veel inwoners de aandacht heeft. Bij een deel van hen zijn er vragen en zorgen. Bijvoorbeeld over welke warmte- en energiebronnen er buiten het gas beschikbaar zijn, hoe deze benut kunnen gaan worden en tegen welke prijs. GCWijk25 heeft daarbij de ambitie om letterlijk niemand in de wijk in de kou te laten staan.

Het doel van de informatieavond is meervoudig: het opdoen van kennis, het bevorderen van samenwerking in de wijk en het creëren van een podium vanaf welke de inwoners hun stem kunnen laten horen. In feite gaat het erom dat we met z'n allen aan het stuur van de energietransitie gaan staan en zo richting gaan geven aan wat de wijk zelf voor ogen staat. De gemeente Den Haag heeft zichzelf tot doel gesteld eind 2023 een Uitvoeringsplan t.a.v. de energietransitie gereed te hebben. Hierbij wordt input verwacht van de bewoners, waartoe de gemeente speciale bijeenkomsten organiseert. De bijeenkomst van vandaag is mede bedoeld hier concreet handen en voeten aan te geven. Daarnaast is er een Wijkplan van de gemeente waarin de energietransitie ook een plek heeft.

Na de opening geven vertegenwoordigers van de vier andere CLLD projecten over de energietransitie een korte toelichting op hun activiteiten ten aanzien van de energietransitie en de doelen die zij hiermee beogen te bereiken. Aan de deelnemers in de zaal wordt gevraagd eventuele vragen of opmerkingen op te schrijven en in te brengen in een viertal sessies die na de inleidingen zullen worden gehouden.

ESCOM

Albert Dorland, Escom, legt uit dat Escom als bedrijf de energietransitie wil versnellen met gebruikmaking van duurzame bronnen en deze zoveel mogelijk betaalbaar wil houden. Hiertoe hebben zij een concept ontwikkeld om vanaf daken stroom en warmte te halen. Voor wat de warmte betreft is dit goedkoper dan wanneer deze via gas wordt verkregen. Escom werkt in opdracht van een burgerinitiatief dat is gefinancierd door CLLD.

De Groene Smaragd (DGS) – Energiecoöperatie in oprichting voor Mariahoeve

George Mulders start zijn uitleg over dit burgerinitiatief met het voorbeeld van het dagelijkse afval wat de gemeente tegen kostprijs door een derde partij laat verbranden, waarna de warmte die hierbij vrijkomt door weer een andere partij tegen kostprijs aan afnemers wordt verkocht. De moraal van dit verhaal is dat we feitelijk brandstof die we zelf produceren vrijwillig gratis afstaan en deze vervolgens in de vorm van warmte zelf weer inkopen. DGS beoogt de leverantie van stroom zoveel mogelijk in eigen hand te houden. Dit kan door de daken in de wijk Mariahoeve zoveel mogelijk te benutten voor het plaatsen van zonnepanelen en dit onder de paraplu van een coöperatie te doen. Hierdoor hebben de leden daarvan volledige invloed op het proces en kan stroom opgewekt worden tegen lagere kosten dan via een commerciële marktpartij. Mede hierom roept George de aanwezigen op lid te worden van DGS.

DNA Mariahoeve

Anneloes Groot wil als burgerinitiatief data over de wijk Mariahoeve verzamelen, onder meer over waar in de wijk leidingen, buizen e.d. liggen. Het in kaart brengen hiervan is belangrijk zodat bij de uitvoering van de verschillende burgerinitiatieven duidelijk is wat er wel of niet mogelijk is en tegen welke eventuele hindernissen kan worden aangelopen. Behalve een connectie met de energietransitie is er ook een link met het milieu en de klimaatverandering. Anneloes is op zoek naar iemand die haar wil helpen de gevonden data in een Geografisch Informatie Systeem (GIS) op te nemen.

Lichtpuntjes van Mariahoeve

Yousef Barki legt uit dat hun burgerinitiatief met geld vanuit de Europese Unie inwoners uit de wijk Mariahoeve via energiecoaches helpt met advies over en met plaatsing van energiebesparende zaken. Daarbij wordt ook aandacht gegeven aan het gedrag ten aanzien van het gebruik van energie. De te bereiken besparingen worden in Euro's uitgedrukt zodat helder is wat iets kost en wat er wordt bespaard. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan koken op stroom in plaats van op gas, het vervangen van gloeilampen door LED lampen of het aanbrengen van tochtstrippen. Verder wordt ook gekeken naar het voorkomen van hittestress. Tot slot geeft Yousef aan dat de Lichtpuntjes zich onder meer ook bezig houdt met het bestrijden van eenzaamheid in de wijk en het ondersteunen van laaggeletterden.

Gebiedscoöperatie Wijk25 (GCWijk25)

Elly Rijnierse stelt zich voor als initiatiefnemer van GCWijk25. Eerst geeft zij aan dat zij sinds 2015 in Mariahoeve woont en een achtergrond heeft in ontwikkelingssamenwerking. In 2018 werd al iets bekend over de plannen van de gemeente ten aanzien van de energietransitie en dat Mariahoeve een focuswijk werd om in 2030 van het gas af te zijn. Dit wekte de interesse van Elly en zo ontstond geleidelijk aan het plan voor het oprichten van de coöperatie.

GCWijk25 heeft als missie "Solidariteit in duurzaamheid", wat erop neer komt dat we er als wijk voor moeten zorgen dat elke inwoner in staat wordt gesteld op een goede wijze aan de energietransitie mee te doen. Het doel van GCWijk25 is om voor iedereen in de wijk kansen te creëren. Gefinancierd vanuit Community Led Local Development (CLLD) is onder meer het project "Mariahoeve deelt energie" opgezet. Hiermee wordt beoogd eventuele zorgen over de toekomst ten aanzien van de nieuwe energievoorziening zoveel mogelijk weg te nemen en problemen te voorkomen. De energietransitie is maar een voorbeeld, waar er grote problemen kunnen ontstaan, onder andere doordat veel mensen de rekeningen niet meer kunnen betalen. Dit geldt ook voor zaken zoals de

stijging van de huurprijzen van woningen, het hoge prijspeil van het levensonderhoud in het algemeen. Maar ook wordt er nog meer van ons als bewoners gevraagd, omdat we ons ook moeten voorbereiden op veranderingen in het klimaat.

Via een Wijkverbeterplan moet worden gewerkt aan een nieuw energiesysteem voor de wijk, welke ook kan fungeren als motor voor verbetering van de wijk als geheel. Hiermee moet structurele (energie)armoede worden voorkomen en worden gewerkt aan een sterke en sociale wijk. Dit alles vereist naast samenwerking met de inwoners van de wijk ook samenwerking met alle andere belanghebbenden, zoals de gemeente, bedrijven, woningbouwverenigingen, Verenigingen van eigenaren en de burgerinitiatieven. Belangrijk hierbij is dat rechtvaardigheid en het zelf in de hand houden, centraal staan.

Elly geeft aan dat GCWijk25 aan specialisten van **KBnG**, **CMAG** en **ToekomstSterk** heeft gevraagd zich over de genoemde materie te buigen en na te denken over de mogelijkheden. Zij zullen straks aan het woord komen. Daarna is de vraag aan de deelnemers van de avond wat zij willen en wat zij nodig hebben om e.e.a. concreet te maken. Dit wordt behandeld in de verschillende sessies.

Tot slot roept Elly de aanwezigen op lid te worden van de coöperatie. Op dit moment zijn er 14 leden. In de wijk is voldoende kennis en talent aanwezig. Door de krachten te bundelen ontstaat een kans de wijk en haar inwoners een mooie en vooral rechtvaardige en sociale toekomst te geven.

KBnG architecten, stedenbouw, restauratie - CMAG - ToekomstSterk

Introductie

Martijn de Gier van KBnG architecten introduceert de doelstelling van de presentatie: hoe de wijk Mariahoeve, inclusief de buurt Marlot, van het gas af kan. De eerste stap is minder energie te gebruiken, en dat betekent in principe bestaande vastgoed te isoleren. Daarbij is het handig als gebruik kan worden gemaakt van kennis en ervaring die elders in een soortgelijke situatie al is opgedaan. Bijvoorbeeld bij burelen met een vergelijkbare woning. Nog beter is het om energiebesparende mogelijkheden in samenwerking met hen uit te voeren. In het geval van een VvE is dit meestal een voorwaarde. Samenwerking kan ook op een grotere schaal georganiseerd worden, samen met de buurt. Deze strategie wordt 'Prototype A' genoemd. Met een plan om de energievraag te verminderen kan op wijkniveau worden gedacht aan het opzetten van kleine buurtnetten voor warmte en koude, voor bijvoorbeeld een klein aantal flats. De kleine buurtnetten gaan met elkaar groeien tot een eindmodel waar alle woningen op een net zijn aangesloten met verschillende isolatiegraden en temperaturen. Een buurtnet levert dit tegen een lager bedrag dan een commerciële marktpartij doet. Deze strategie wordt hier als 'Prototype B' genoemd. De laatste strategie, 'Prototype C', combineert meer opgaves met de energietransitie. Er is bijvoorbeeld veel onderhoud te verrichten aan de openbare ruimte. Zo is de riolering aan het einde van haar levensduur en moet worden vervangen. Daarnaast zijn er maatregelen nodig voor het afvoeren of juist bergen van regenwater vanwege de klimaatverandering. Omdat alle genoemde zaken op elkaar inwerken, is het handig als er een integraal plan is waarin alles bij elkaar komt. De drie prototypes staan tussen twee 'extremen': aan een kant, alles voor jezelf regelen, en aan de andere kant bewoners laten alles regelen voor warmte door een monopolist via stadsverwarming. Martijn besluit zijn betoog met de opwekkende mededeling dat er in de wijk genoeg alternatieve warmtebronnen aanwezig zijn om van het gas af te kunnen gaan en dat door een buurtnet samen te ontwikkelen, dit goedkoper is dan de alternatieven.

Hernieuwbare bronnen uit lokale bronnen

Gerd-Jan Otten van CMAG legt uit dat zijn werkzaamheden zich richten op het vinden van lokale alternatieve warmtebronnen en het ontwikkelen daarvan. Statistisch gezien beslaan de kosten voor energie die we als inwoners dagelijks gebruiken, voor 75% uit warmte (via gas) en voor 25% uit stroom. De wijk Marlot/Mariahoeve is bestemd voor koppeling aan een groot warmtenet, maar helaas heeft de gemeente daarbij niet aangegeven vanuit welke bron(nen) dat net gevoed gaat worden. Nu verwarmen wij onze woningen met bronnen die onder meer uit het buitenland komen en niet duurzaam zijn (bijvoorbeeld gas uit Rusland). Het gas wordt door grote internationale commerciële marktpartijen getransporteerd en gedistribueerd naar onze woningen. Het geldt dat we betalen voor de energierekening gaat de wijk uit. Het kost ook veel meer geld om energie van elders naar de wijk te transporteren dan deze uit de wijk zelf te betrekken. In Mariahoeve/Marlot wordt jaarlijks ongeveer 10 miljoen kubieke meter gas verbruikt. Met het huidige prijspeil gaat het om jaarlijks zo'n 13 miljoen Euro aan kosten. Op een termijn van 10 jaar zou dit geld ook kunnen worden ingezet om een buurtnet te ontwikkelen. Misschien niet genoeg, maar zeker voldoende voor een groot deel ervan. In elk geval hoeven we met lokale bronnen niet de hoge transportkosten van ver weg te betalen.

Zoals Martijn de Gier introduceerde, geeft Gerd-Jan aan dat er in de wijk voldoende lokale en hernieuwbare bronnen zijn waar zowel mee verwarmd als gekoeld kan worden. Om dit argument te onderbouwen kijkt Gerd-Jan naar de huidige en toekomstige warmtevraag. De vraag bestaat uit een 'basislast' (90% van de tijd een huis te verwarmen), warm water voor sanitair (bijvoorbeeld douchen), en een 'pieklust' (comfortabel binnenklimaat bij koud weer, 2-3 keer per jaar). In de loop van komende jaren is de verwachting dat de vraag met 30% kan verminderen. Basis- en pieklust worden door isolatie verlaagd, sanitair warm water kan met een boiler op stroom gegenereerd worden. Verschillende bronnen kunnen de vraag dekken. Gerd-Jan heeft meerdere bronnen geïdentificeerd en conservatief hun potentieel in een diagram gestapeld. Dit zijn bijvoorbeeld PVT-panelen, kwel- en oppervlaktewater, bodemlussen of de Dunea infiltratieleiding. Hun totale capaciteit is genoeg om de wijk te kunnen verwarmen. De bronnen worden gefaseerd ontwikkeld. Het ontwikkelen van een lokale warmtebron kost 5 tot 8 jaar. Hier moet zo spoedig mogelijk mee worden begonnen met een keuze van 2 t/m 4 bronnen. Tegelijkertijd kan zoveel mogelijk op energie bespaard worden door minder te verbruiken en zoveel mogelijk te isoleren. Bij hernieuwbare bronnen is opslag en een netwerk nodig: In de zomer is er meer productie van warmte dan in de winter. Met een Warmte/Koude Opslag (WKO) wordt bijvoorbeeld zomers het relatief warme water in de grond gepompt in een aquifer, waarna het in de winter wordt teruggepompt en opgewaardeerd voor gebruik. Laagtemperatuur netten op hernieuwbare lokale bronnen zijn in Nederland her en der al in ontwikkeling.

Prototype A

Vervolgens neemt Martijn de Gier van KBnG architecten opnieuw het woord om 'Prototype A' toe te lichten. Hij geeft aan dat elk huishouden al een warmtepomp in huis heeft, namelijk een koelkast. Deze werkt net als een warmtewisselaar: warmte wordt afgevoerd zodat het binnenin de koelkast koud blijft. De afgevoerde warmte kan weer worden hergebruikt. Dit is hoe elke warmtepomp in principe werkt, het is geen ingewikkelde moderne techniek. In deze techniek draait het om 'laagtemperatuur warmte', waarmee een warmtepomp efficiënt werkt. Laagtemperatuur betekend dat een woning verwarmd wordt met 45 °C of 50 °C in plaats van 70 °C of 90 °C die normaal de CV-ketel produceert. Prototype A betekent om woningen klaar te maken voor laagtemperatuur en waarmee verwarming op hernieuwbare bronnen efficiënt mogelijk wordt.

Als inwoners van de wijk zoveel mogelijk onderling samen werken in een wijkbedrijf, kan wijk-breed gebruik worden gemaakt van al eerder opgedane kennis. Ook kunnen door het gezamenlijk inkopen van materialen of apparaten de kosten worden gedrukt en kunnen de werkzaamheden in een kortere periode en door lokale partijen worden uitgevoerd. Het voorbereiden van de woningen kan gebeuren in combinatie met het doen van onderhoud dat toch al in de planning stond. Vanuit de rijksoverheid zijn er allerlei mogelijkheden om werkzaamheden of aanschaffingen te financieren, bijvoorbeeld in de vorm van een lening met lage rente uit het Warmtefonds. Dit is ook heel goed mogelijk voor bijvoorbeeld Verenigingen van eigenaren. Berekend is dat voor een twee-onder-een-kap woning in Marlot gemiddeld zo'n € 60.000 aan investeringen nodig is. Daarna worden de stookkosten geschat op een gemiddelde van € 400,00 per maand, wat iets minder is dan op dit moment het geval is. Dit bedrag is inclusief de aflossing van een lening. Dat de stookkosten na investeren vrijwel gelijk blijven geldt ook voor eengezinswoningen en appartementen. Bijna de helft van de woningen in de wijk heeft een slecht energielabel (E, F of G). Daar is er de kans om wel tot 50% vraagreductie te halen. Bij de verkoop van een woning is het nu al verplicht een energielabel te hebben. Er is sprake van dat op termijn voor huurwoningen met een slecht label minder huur gevraagd mag gaan worden. In totaal zijn in Mariahoeve/Marlot 43% van de woningen sociale huur (eigendom van woningbouwcorporaties) en 18% particuliere huur.

Prototype B

De ontwikkeling van een buurtnet kan door een 'warmteschap' georganiseerd worden. Prototype B gaat dus om de kracht van de collectiviteit. Zoals levering van drinkwater democratisch door een waterschap wordt geregeld kan ook warmte en koude door een intermediaire organisatie gepland worden waar de bewoners en de gemeente belang en zeggenschap in hebben. Zo'n buurtnet zal niet in één keer gemaakt worden; een groeimodel is nodig. De aanleg van een buurtnet kan op meerdere plekken en op verschillende temperaturen tegelijkertijd in de wijk op kleine schaal begonnen worden. Geleidelijk aan kunnen de verschillende netten op elkaar worden aangesloten en op een centrale bron met opslag zodat er uiteindelijk één groot wijk-breed net ontstaat, met aanvullende warmte uit grotere bronnen zoals de dunea infiltratieleiding of kwelwater. Het verschil met Prototype A is dat hier de installaties en het netwerk eigendom van het warmteschap zijn en niet van de particuliere eigenaar/bewoner; VVE of woningbouwvereniging. Isolatiemaatregelen blijven dezelfde in beide prototypen. Dat leidt tot een goedkoper plan. Berekend voor vier type woningen in de wijk blijkt dat het buurtnet uit prototype B 20% goedkoper is dan prototype A. De woningeigenaar hoeft geen financiering te krijgen voor de installaties; de lening betreft alleen de investeringskosten voor isolatie. Installaties zijn collectief ingekocht door het warmteschap en worden afbetaald uit de vaste lasten van de energierekening.

Martijn geeft het stokje door aan Koen Weytingh van ToekomstSterk. Deze vindt het de moeite waard op zoek te gaan naar oplossingen die goedkoper zijn dan die we nu hebben en waarvan de investeringen in de reguliere energiekosten zijn opgenomen. Koen ziet een onderscheid tussen degenen die de warmte transporteren (de leidingen en de organisatie daaromheen) en degenen die de warmte produceren. Het zou mooi zijn als die warmte van de inwoners zelf is en niet door een commerciële partij moet worden geleverd. Het net kan beter van de gemeente zijn en als nutsvoorziening gefinancierd worden. Zo kan een lening tegen een laag rentetarief bij de bank van de Nederlandse gemeenten afgesloten worden met een veel langere afbetalingsperiode. De gemeente zorgt immers ook al voor bijvoorbeeld de aanleg en het onderhoud van de riolering, dus waarom dan ook niet voor een warmtenet.

Prototype C

Voor de aanleg van een warmtenet (hierna buurtnet) in Marlot/Mariahoeve is zo'n 34 kilometer aan leidingen nodig. Het huidige riool in de wijk is nog ouderwets, want kent geen scheiding tussen afvalwater en regenwater en is ook gezien haar leeftijd aan vervanging toe. Een nieuw riool gaat weer zo'n 70 jaar mee. In Mariahoeve wordt jaarlijks zo'n 3 miljoen kubieke meter water weggepompt afkomstig uit de wijk zelf en omringende gebieden. Als gevolg van het veranderende klimaat valt er enerzijds in korte tijd zeer veel regen met kans op overstromingen, anderzijds zijn er lange perioden zonder neerslag waardoor de natuur uitdroogt. Dit maakt het nodig maatregelen te nemen om water te vertragen en tijdelijk vast te houden in de wijk. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van oude, bestaande leidingen. Deze kunnen geschikt worden gemaakt door ze van een nieuwe binnenlaag te voorzien. Deze techniek heet re-linen en is goedkoper dan geheel nieuwe leidingen aanleggen. Er is berekend dat als het riool met re-lijnen aangepakt wordt, er in vergelijking met een nieuwe gescheiden rioolsysteem €18 miljoen bespaard wordt. Dit biedt genoeg financiering om regenwater af te koppelen en te bergen en de openbare ruimte te verbeteren. In de wijk is ongeveer 40% van het groen in het bezit van particulieren. Dit betekent dat de gemeente bij het vervangen van de riolering, maar ook bij het eventueel aanleggen van een buurtnet, de hulp van de bewoners nodig heeft. Dit maakt het onvermijdelijk met elkaar samen te werken en zo meerdere vliegen in één keer te slaan.

Sessies

Na de inleidingen verdelen de deelnemers zich over één van de vier groepen waar onder leiding van een van de inleiders verder wordt gepraat en vragen worden beantwoord, mede aan de hand van aantekeningen die de deelnemers tijdens de inleidingen hebben gemaakt. De bedoeling van de sessies is vooral om na te gaan welke wensen er onder de inwoners leven om tot concrete uitvoering van e.e.a. te komen. Na afloop van de sessies geeft elke inleider namens diens groep kort weer wat er uit het gesprek is gekomen.

Gerd-Jan Otten geeft aan dat er veel belangstelling in de wijk is om daadwerkelijk met plannen aan de gang te gaan. Er zijn veel technische vragen gesteld, vooral over *hoe* het e.e.a. gerealiseerd kan worden. Zo is het onder meer gegaan over het feit dat het transport van waterstof een hogere kwaliteit leiding nodig heeft. Doordat het waterstofmolecuul kleiner is dan dat van gas, volstaat de huidige kwaliteit van de gasleidingen hier niet. Genoemd is een proef van Rijkswaterstaat om asfaltwegen te gebruiken als zonnecollectoren. Volgens de groep maakt het niet uit welke warmtebron uiteindelijk gekozen wordt, als de gemeente de bewoners bij de aanleg ervan maar ondersteunt. Ook in het geval dat die bron niet de eerste voorkeur van de gemeente heeft. Via op de wand van de kerk geplaatste notitieblaadjes zijn nog enkele vragen gesteld: wat is de minimale en optimale schaalgrootte voor de diverse mogelijke bronnen (onder andere infiltratieleiding) en of hier een groter gebied voor nodig is dan alleen Mariahoeve; welke bronnen kunnen tijdens de geleidelijke opschaling van de buurtnetten achtereenvolgens worden ontwikkeld en waar liggen hierbij de omslagpunten wat betreft het aantal woningen en de warmtevraag. In september gaat Gerd-Jan met een groep inwoners van Marlot verder in gesprek voor details. Uiteraard is Gerd-Jan hier ook voor inwoners van Mariahoeve toe bereid als zij daar om vragen.

Koen Weytingh vertelt dat er in zijn groep is gesproken over samenwerken en dat dit niet altijd even makkelijk is. Het is zaak in elkaar vertrouwen te hebben en los te komen van negatieve zaken die men in het verleden heeft meegemaakt. Het motto is: begin eraan en laat zien dat er iets mogelijk is. Verder is via een notitieblaadje de vraag gesteld of het zinvol is samen met buurgemeenten vrij liggende grond te gebruiken voor het laten groeien van isolatiemateriaal op biologische basis.

Elly Rijnierse verwoordt dat er aan haar tafel fundamentele vragen zijn gesteld over de plannen van de gemeente. Bijvoorbeeld: wie heeft besloten heeft dat Mariahoeve op een warmtenet moet worden aangesloten? Het gevoel is dat de wijk daar naar toe wordt gedirigeerd en dat hier van tevoren onvoldoende of geen inspraak over mogelijk is geweest. De vraag is ook waarom aan een warmtenet wordt vastgehouden (met warmte afkomstig van - vervuilende - bedrijven uit Rotterdam) terwijl er intussen vele nieuwe inzichten zijn hoe op andere - duurzame - manieren aan warmte te kunnen komen. Als voorbeeld wordt het gebruik van waterstof genoemd, wat wellicht via de gasleidingen zou kunnen worden getransporteerd. Niet elke inwoner van Mariahoeve blijkt er van op de hoogte te zijn sinds 2018 in een zogenoemde focuswijk te wonen, die in 2030 geacht wordt van het gas af te zijn. Goede communicatie is in dit opzicht van belang. In de groep is het er ook over gegaan dat er in Nederland eerder allerlei vergelijkbare initiatieven zijn geweest, maar uiteindelijk ondanks alle goede bedoelingen zijn gestrand. Voorkomen moet worden dat dit in Mariahoeve ook gebeurt. Tot slot geeft Elly aan dat het de vraag is welke rol de Gebiedscoöperatie in dit proces kan gaan spelen, hoe de zaak aan de gang kan worden gebracht en wie of wat de coördinatie hiervan op zich neemt. Op een notitieblaadje is nog de vraag gesteld wat de meest zinvolle "grote kleine stappen" zijn waarmee een samenwerking kan worden gestart, oftewel hoe klein kun je beginnen.

Martijn de Gier stipt aan dat gesproken is over waterstof en dat men graag nog eens nadere uitleg zou willen krijgen over de constatering dat dit een goede bron is voor bedrijven, maar niet voor woningen. De kern van het gesprek in de groep handelde vooral over de vraag hoe een Vereniging van eigenaren de samenwerking met nabijgelegen verenigingen kan opzoeken en de neuzen dezelfde kant op gaan wijzen. Van belang is een goed plan en dat dit wordt uitgewerkt zoals de bedoeling ervan is. Ook hier is het nuttig te leren van de ervaring die elders in de wijk is opgedaan en te leren van gemaakte fouten. Via een notitieblaadje is de vraag gesteld of er een overzicht is van alle groot-producenten en groot-vragers van warmte en koude en hoe zich die tot elkaar verhouden (het matchen van aanbod en vraag). Verder de vraag hoeveel vraagreductie met simpele gedragsverandering in procenten te behalen valt zonder al te veel op comfort in te leveren.

Afsluiting

Marléne van Benthem neemt het woord en geeft aan dat het de vraag is hoe na deze bijeenkomst verder te gaan. De Gebiedscoöperatie is voornemens in oktober een nieuwe bijeenkomst te organiseren. Belangrijk is wel dat er intussen meer inwoners lid van de coöperatie worden. Niet alleen komt hiermee tot uitdrukking dat we de kar als inwoners samen willen trekken, maar ook is massa noodzakelijk om gehoord te worden.

Marléne dankt de sprekers voor hun inleiding en in het bijzonder Elly, als de "motor" van het geheel. Daarnaast dankt zij de aanwezigen voor hun komst en sluit de avond rond 22.00 uur af.